

KONKURENTSIAMET

Aivar Kokk
Riigikogu majanduskomisjon
Lossi plats 1a
15165 Tallinn

Marko Pomerants
Keskkonnaministeerium
Narva mnt 7a
15172 Tallinn

Urmas Reinsalu
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn

22.05.2017 nr 5-4/2017-096-1

Ettepanek sisetehingute piirangu säilitamiseks jäätmevaldkonnas

Austatud Riigikogu majanduskomisjoni liikmed ja ministrid

Riigihangete seaduse ([eelnoü 450 SE](#)) menetluses esitas Keskerakonna fraktsioon ettepaneku muuta eelnõu §-i 228 punkti 1 ning tunnistada sellega kehtetuks [jäätmeseaduse § 1 lg 5](#) teine lause. Pakutud muudatus tooks kaasa sisetehingute lubamise jäätmeveol, konkurentsivolukorra edasise halvenemise ja tarbija huvide kahjustamise.

Konkurentsiamet on [jätkuvalt seisukohal](#), et riik ja kohalik omavalitsus ei peaks sekkuma ettevõtlusse turgudel, kus eraettevõtjate vaheline konkurents toimib või kus see on võimalik. Seda seisukohta väljendas Konkurentsiamet [2012. a ettepanekus konkurentsivolukorra parandamiseks olmejäätmete kogumise ja veo ning käitlemise kaubaturgudel](#). Toona oli vaatluse all kuni 06.01.2015 kehtinud JäätS § 66 lg 1¹. Samad argumendid on asjakohased ka praegu, kuna sisetehingute lubamine jäätmevaldkonnas annaks võimaluse kohalikel omavalitsustel sõlmida sisetehing kohaliku omavalitsuse poolt loodud äriühinguga. Jäätmeveo teenuse tasu hakkab sellisel juhul otsustuskorras määrama kas kohaliku omavalitsuse poolt loodud üksus või tema osalusega äriühing. Seega sisuliselt oleks tegemist JäätS § 66 lg-ga 1¹ samalaadse regulatsiooni kehtestamisega, kuid seda vaba konkurentsi veelgi piiravamal kujul.

Ettevõtlust korraldades peab riik tagama õigusliku keskkonna vaba turu toimimiseks. Muude avalike huvide seas tuleb seejuures arvestada konkurentsi. Riigikohus on sedastanud, et konkurentsivabadus kaitseb mitte üksnes ettevõtjate ettevõtlusvabadust, vaid lõppkokkuvõttes

ka tarbijat, kuna lähtub eeldusest, et konkurents tagab parima teenuse või kauba parima hinnaga ([3-4-1-30-14](#), p 54; vt ka [3-4-1-2-13](#), p 105). JäätS § 66 lg 1¹ kitsaskohti analüüsidest tuvastas Riigikohus mitte üksnes lepingu- ja ettevõtlusvabaduse riivid, vaid leidis ka, et JäätS § 66 lg 1¹ alusel kujunenud teenustasu hind ei pruugi olla tarbija jaoks madalam teenustasust, mis kujuneb riigihanke käigus jäätmevedajate konkurentsi tingimustes ([3-4-1-34-14](#), p 41-43).

Kuna hetkel kehtib jäätmeseaduses sisetehingute piirang ning on kehtetuks tunnistatud JäätS § 66 lg 1¹, siis on kohalikul omavalitsus võimalus korraldada jäätmevedu JäätS § 66 lg 1 alusel. Selle mudeli järgi sõlmib jäätmetekitaja otse riigihanke võitnud jäätmevedajaga lepingu ning omavalitsusüksus ei kehtesta jäätmetekitajale ka jäätmekäitluse eest teenustasu hinda. Teenustasu suuruse määrab konkurents JäätS § 66 lg 1 alusel korraldatud jäätmevedajate vahelise riigihanke käigus. Teisisõnu toimub konkurents turu pärast. Juhul kui seadusega jäätmevaldkonnas sisetehingud lubada, siis suure tõenäosusega konkurents kaoks ja selle asemele astuks kohaliku omavalitsuse loodud monopol.

JäätS muudatuse eesmärgiks, millega tunnistati kehtetuks JäätS § 66 lg 1¹, oli tagada ettevõtlus- ja konkurentsivabadust. Ka riigihankemenetluse eesmärk on soodustada ettevõtlust ning konkurentsi. Uued hankedirektiivid ei kohusta liikmesriikidel sisetehingute lubamist kõikidele kontsessioonidele. Seesuguses majandussektoris, kus turgu on mõistlik rohkem avada ja lasta ettevõtjatel konkureerida, tohib sisetehingute sõlmimist keelata. Seda, et jäätmevaldkonnas valitseb Eestis nimelt selline olukord, kinnitab Riigikohtu argumentatsioon eespool viidatud otsuses kohtuasjas 3-4-1-34-14. Juhul kui Riigikogu otsustaks nüüd jäätmevaldkonnas sisetehingud lubada, oleks tulemus vastupidine. Konkurentsiolukord jäätmeturul halveneks oluliselt, kahjustades lõppastmes tarbija huve.

Konkurentsiolukorra halvenemist sisetehingute kehtestamisel annab tunnistust JäätS § 66 lg 1¹ rakendamise praktika. Konkurentsiamet [uuris MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus tegevust](#) jäätmeveo korraldamisel JäätS § 66 lg 1¹ alusel. Selgus, et jäätmekeskuse poolt kehtestatud hind ei ole mõistlikus vahekorras jäätmekeskuse poolt tarbijatele osutava teenuse majandusliku väärtusega. Seetõttu tegi Konkurentsiamet jäätmekeskusele ettekirjutuse teenustasude vähendamiseks. Tegemist on ühe näitega, kus JäätS § 66 lg 1¹ rakendamisel on tegelikkuses realiseerunud Riigikohtu lahendi 3-4-1-34-14 punktides 41 ja 43 viidatud oht, et sisetehingute lubatavuse tingimustes kujuneb jäätmekäitluse teenustasu hind kõrgemaks kui konkurentsi tingimustes. Samalaadset menetlus viiakse käesoleval hetkel läbi ka Tallinna Jäätmekeskuse suhtes, kes sarnaselt MTÜ-le Lääne-Viru Jäätmekeskus on konkrentsisurvest vabastatud.

Ehkki Konkurentsiamet nõustub, et teatud olukordades võib avalikes huvides ka konkurentsi piirata, siis antud juhul on meie hinnangul oluline tähele panna, et turu piiramiseks sisulised põhjendused puuduvad. Enne jäätmevaldkonnas sisetehingute lubamist tuleks küsida, kas tarbija saaks neist kommunaalmonopolidest kasu. Teadaolevalt pole seni keegi selle kohta tõendeid esitanud ega isegi seda küsimust analüüsinud. Samas jäätmeturul ei paista turutõrkeid esinevat. Korraldatud jäätmeturu pärast konkureerivatele ettevõtjatele ei ole esitatud kaalukaid kvaliteedi, keskkonna vms alaseid etteheiteid, mis õigustaksid selles valdkonnas ettevõtlusvabadusse sekkumist. Konkurentsiamet on seisukohal, et riik ja kohalik omavalitsus ei peaks sekkuma ettevõtlusse turgudel, kus eraettevõtjate vaheline konkurents toimib või kus see on võimalik. Juhul kui sellistel turgudel kohalikud omavalitsused avalikku raha kasutades

ettevõtlusse sekkuvad, siis seeläbi satuvad teised ettevõtjad ebavõrdsesse olukorda. Konkurentsi kahjustamise tõttu kannatab lõppastmes tarbija.

Lähtudes eeltoodust teeb Konkurentsiamet ettepaneku jäätmeseaduses sisetehingute keeld säilitada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kristel Rõõmusaar
konkurentsiameti juhataja – peadirektori asetäitja

Juhan Põldroos 6672400
juhan.poldroos@konkurentsiamet.ee

Triinu Saar 6672452
triinu.saar@konkurentsiamet.ee

Kristjan Ots 6672453
kristjan.ots@konkurentsiamet.ee